

A Content Analysis of Elementary Textbooks Based on Attention to the Knowledge Management Concepts

Reza Karimi¹, Fatemeh Eshaghi Maskouni²

¹ Associate Professor, Department of Knowledge and Information Science, University of Qom, Qom, Iran (**Corresponding Author**), karimirez@gmail.com

² M.A. Science, Department of Knowledge and Information Science, University of Qom, Qom, Iran. eshaghi.fateme72@gmail.com

Abstract

The aim of this study was to analyze the content of elementary school textbooks in terms of the extent to which knowledge management concepts are addressed. This research was quantitative in approach and applied in purpose. The research community included all analyzed textbooks, from which 3,669 components were identified. Content analysis was used for this research; the unit of analysis was pages (text, exercises, images, footnotes), which were reviewed through studies, images, exercises, and activities. Initially, the identified concepts were categorized into six components of the knowledge management building model: knowledge recognition, knowledge acquisition, knowledge development, knowledge distribution, knowledge utilization, and knowledge preservation. Data collection tools included a researcher-made checklist. Subsequently, the collected data were analyzed using Excel software and descriptive statistical indices in the Shannon Entropy analytical process. The results showed that the knowledge recognition component had the highest frequency, while the knowledge preservation component had the lowest one. Additionally, among the textbooks, the science textbook paid more attention to knowledge management concepts in comparison to other textbooks. Among the knowledge management concepts, normalized data by textbooks showed the highest importance coefficient for the knowledge acquisition component; by grade, the knowledge distribution component had the highest importance coefficient; and overall, the knowledge recognition component ranked third based on both textbooks and grades.

Keywords: Content analysis, primary school, textbooks, knowledge management, concepts.

Received: 2024/06/05; Received in revised form: 2024/09/15; Accepted: 2024/09/20; Published Online: 2024/09/21

How To Cite: Karimi, R; Eshaghi Maskouni, F. (2024). A Content Analysis of Elementary Textbooks Based on Attention to the Knowledge Management Concepts, *Journal of Research in Instructional Methods*, 2 (2), 105-121. doi: <https://doi.org/10.22091/jrim.2024.10836.1076>

Published by: University of Qom

© The Author(s)

Article type: Research

تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی از نظر میزان توجه به مفاهیم مدیریت دانش

رضا کریمی^۱، فاطمه اسحاقی مسکونی^۲

^۱ دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم، قم، ایران (نویسنده مسئول). karimirez@gmail.com
^۲ کارشناس ارشد، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم، قم، ایران. eshaghi.fateme72@gmail.com

چکیده

هدف این پژوهش، تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی از نظر میزان توجه به مفاهیم مدیریت دانش بوده است. این پژوهش از لحاظ رویکرد، کمی و از لحاظ هدف، کاربردی است. جامعه پژوهش شامل کلیه کتاب‌های درسی با ۳۶۶۹ مؤلفه شناسایی شده بود. برای انجام این پژوهش از روش تحلیل محتوا استفاده شد؛ واحد تحلیل صفحات (متن، تمرین، تصویر، پانویس) با مطالعات، تصاویر، تمرین‌ها و فعالیت‌ها بررسی شد. ابتدا مفاهیم به دست آمده در شش مقوله چرخه مدل پایه‌های ساختمان مدیریت دانش: شناخت دانش، اکتساب دانش، توسعه دانش، توزیع دانش، استفاده دانش و حفظ دانش قرار گرفتند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها شامل چک‌لیست محقق ساخته بود. سپس داده‌های گردآوری شده به کمک نرم‌افزار اکسل و با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی در فرآیند تحلیلی آنتروپی شانون بررسی شد. نتایج نشان داد که مؤلفه شناخت دانش دارای بیشترین میزان فراوانی و مؤلفه حفظ دانش از کمترین میزان فراوانی برخوردار بودند. همچنین در بین کتاب‌های درسی، در کتاب علوم تجربی بیش از سایر کتاب‌ها به مفاهیم مدیریت دانش توجه شده است. در بین مفاهیم مدیریت دانش، داده‌های به‌هنگار شده بر حسب کتاب‌ها، مؤلفه اکتساب دانش و بر حسب پایه، مؤلفه توزیع دانش بالاترین ضریب اهمیت را کسب کردند و بر حسب کتاب‌ها و پایه‌ها، مؤلفه شناخت دانش جایگاه سوم را به خود اختصاص داد.

کلیدواژه‌ها: تحلیل محتوا، دوره ابتدایی، کتاب‌های درسی، مفاهیم مدیریت دانش.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۱۶؛ تاریخ اصلاح: ۱۴۰۳/۰۶/۲۵؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۳۰؛ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۳/۰۶/۳۱

استاد: کریمی، رضا؛ اسحاقی مسکونی، فاطمه (۱۴۰۳). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی از نظر میزان توجه به مفاهیم مدیریت دانش، *پژوهش در روش‌های آموزش*، ۲ (۲)، ۱۲۱-۱۰۵. doi: <https://doi.org/10.22091/jrim.2024.10836.1076>

نوع مقاله: پژوهشی

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه قم

مقدمه و بیان مسأله

جهان در سده‌ی اخیر شاهد رشد روزافزون اطلاعات و دانش بوده است، به نحوی که تحولات شگرفی را در امور مختلف جهان شاهد بوده است. این تحولات باعث بروز پدیده‌هایی از جمله انفجار اطلاعات و سرریز اطلاعات شده و در نتیجه افراد را با محیطی مواجه ساخته است که با حجم انبوهی از اطلاعات ذخیره شده در منابع قابل دسترس و گوناگون مواجه شوند. آنان برای دسترسی به اطلاعات و استفاده هدفمند از آن باید قادر به تشخیص نیاز اطلاعاتی خود باشند. به این معنا که بتوانند اطلاعات مورد نیاز را در میان انبوه اطلاعات موجود، به نحو مؤثری جست‌وجو و بهترین و مربوطترین اطلاعات را بازیابی و انتخاب نموده، سپس آن‌ها را به شیوه‌های گوناگون وارد مجموعه‌ی شخصی خود کنند. یکی از مواردی که می‌تواند از بروز سرریز اطلاعاتی و در نتیجه آلودگی اطلاعات جلوگیری به عمل آورد، تدارک آرشیمی کوچک از اقلام مفید و ارزشمند توسط هر فرد برای خود است (فراند و هکسون^۱، ۱۹۹۹). اگر افراد اطلاعات شخصی خود را به درستی مدیریت کنند، به علت دستیابی سریع و راحت به اطلاعات و ایجاد پیوند بین اطلاعات و نیازهای خود، نه تنها می‌توانند در زمان و هزینه صرفه‌جویی کنند، بلکه می‌توانند وقت زیادی نیز برای استفاده‌ی خلاق و هوشمندانه از اطلاعات به دست بیاورند (کوکبی و دیگران، ۱۳۹۴).

در آغاز، مدیریت دانش به‌عنوان فرایند به‌کارگیری یک رویکرد نظام‌مند برای کسب، ساختاردهی، مدیریت و توزیع دانش در سراسر یک سازمان به منظور انجام سریع‌تر کارها، استفاده مجدد از بهترین رویه‌ها و کاهش دوباره‌کاری تعریف شد (نوناکا و تاکچی^۲، ۱۹۹۵؛ پاسترناک و اسکو^۳، ۱۹۹۸؛ ففر و ساتون^۴، ۱۹۹۹ به نقل از قلیچ‌لی، ۱۳۸۹: ۱۸). رحیمی و نجفی در ۱۳۸۶ بیان می‌دارند که تغییر در تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات، تأثیر عمیقی روی جامعه و زندگی افراد آن جامعه دارد.

با توجه به اهمیت مدیریت دانش، یکی از راه‌هایی که برای شناساندن و ارتقای این مفهوم وجود دارد، نظام آموزشی است و از آنجایی که آموزش و پرورش مبدأ توسعه کلان کشور است، برای توسعه، باید از آموزش و پرورش شروع کرد و این خود نیازمند آن است که آموزش و پرورش توسعه‌یافته باشد. مسئله آموزش نشان می‌دهد که بدون یک نظام آموزشی توسعه‌یافته نمی‌توان به توسعه‌یافتگی نائل شد؛ زیرا بدون تربیت نسل آینده دستیابی به توسعه میسر نمی‌شود. آموزش سنگ بنای نوسازی انسانی است و نوسازی آموزشی یکی از ارکان مهم توسعه همه‌جانبه محسوب می‌شود. بنابراین، آشنایی با مفاهیم مدیریت دانش در مدارس و برنامه‌ریزی برای نسل آینده کشور یکی از شاخص‌های مهم و وزیربنای توسعه جامعه در همه

^۱. Frand.j. Hixon

^۲. Nonaka and Takchi

^۳. Pistachio Visco

^۴. Puffer and Satin

ابعاد آن است. مدرسه تنها مؤسسه اجتماعی است که به طور فراگیر در دسترس اغلب کودکان و نوجوانان است. این دانش و مهارت باید در دوران تحصیل در دسترس آنان قرار گیرد. برنامه درسی به عنوان بدیهی ترین رهیافت و راهبرد اساسی در راستای آموزش مفاهیم مدیریت دانش به کودکان و نوجوانان دانش آموز است. از این رو، برنامه های درسی باید بر آموزش های لازم و ارتقای آن تأکید کند. از جمله پژوهش های انجام شده در زمینه تحلیل محتوای کتاب های درسی دوره ابتدایی می توان به افرادی همچون صالحی عمران، عابدینی بلترک و مهرعلی تبارفیروزجایی (۱۳۹۷)، در تحلیل محتوای کتاب های درسی بر اساس مؤلفه های انرژی نو باری قلی، حسینی و صیادی (۱۳۹۶)، در تحلیل محتوای کتاب های درسی از منظر توجه به دیگری جعفری هرنندی (۱۳۹۱)، در تحلیل محتوای کتاب های درسی با محوریت مباحث مهدویت صالحی عمران، هاشمی و ایران نژاد (۱۳۹۱)، در تحلیل محتوای کتاب های درسی بر اساس مؤلفه های شادکامی صالحی عمران، عابدینی بلترک و منصور (۱۳۹۱)، در تحلیل محتوای کتاب های درسی بر مبنای مؤلفه های امنیت اجتماعی ربیعی و محبی امین (۱۳۸۸)، در تحلیل محتوای کتاب های درسی بر اساس سازه الگوی مصرف با تأکید بر آیات و روایات عابدی و عربضی سامانی (۱۳۸۲) اشاره کرد.

کتاب های درسی در ایران یکی از مهم ترین نقش ها را در برنامه های درسی ایفا می کنند. به عبارت دیگر، در ایران بیشتر فعالیت های آموزش در چارچوب کتاب های درسی صورت می گیرد و این واقعیت باعث شده است که صاحب نظران و پژوهشگران، بررسی محتوایی آموزش دوره های تحصیلی را با توجه به نیازهای فراگیران مورد بررسی و تحلیل قرار دهند تا برنامه ریزان و مؤلفان کتاب های درسی در هنگام تهیه و تدوین آن تصمیم های صحیحی را اتخاذ نمایند (عسگری، ۱۳۹۲). مدیریت دانش مستلزم وجود رهبری آگاه و مدیریت مشارکتی است و در فرهنگ محیط های آموزشی که تفکر خلاق و انتقادی در آن محیط ها یک ارزش حاکم تلقی می شود و این تفکر خلاق عامل کلیدی و راهگشا در مدیریت دانش است. با ایجاد مدارس دانایی محور و بهره گیری از الگوی مدیریت دانش و فن آوری اطلاعات در مدارس می توان سرعت، کیفیت و مطلوبیت خدمات آموزشی را ارتقاء داد و برای توسعه آن در مدارس، باید به طور نظام مندی تمامی تغییراتی که به نوعی منجر به تداخل و تعامل یا بازسازی دانایی می شوند را مورد تشویق و حمایت قرار داد (عباسی و همکاران، ۱۳۹۴). با توجه به اهمیتی که امروزه مدیریت دانش در تمام ابعاد دارد، در زمینه متغیرهای مدیریت دانش که شامل: شناخت دانش، اکتساب دانش، توسعه دانش، توزیع دانش، استفاده دانش و حفظ دانش پژوهشی انجام نشده است، لذا به دست آوردن میزان توجه کتاب های درسی به مدیریت دانش ضرورت پیدا می کند. پژوهش حاضر در پی آن است که محتوای موجود کتاب های درسی را به عنوان مهم ترین عنصر آموزشی بررسی و تحلیل نماید تا میزان توجه به هر یک از مفاهیم مورد نظر مشخص شود.

نتایج و راهکارهای کاربردی این پژوهش برای دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی نیز مفید و کارگشا است؛ همچنین دانش آموزان با فراگیری کتاب‌های درسی می‌توانند اطلاعات و دانش کارآمد و مناسب با اهداف فعالیت خود را انتخاب کنند تا مهارت لازم را برای اجرای مدیریت دانش شخصی در حوزه فعالیت خود به کار گیرند. در این پژوهش محتوای موجود کتاب‌های درسی به‌عنوان مهم‌ترین عنصر آموزشی با توجه مؤلفه های مدیریت دانش شامل: شناخت دانش، اکتساب دانش، توسعه دانش، استفاده دانش و حفظ دانش بررسی شد تا میزان توجه به هر یک از مفاهیم مورد نظر مشخص شود. در این راستا پژوهش حاضر درصدد است به سؤالات زیر پاسخ دهد:

۱- توزیع فراوانی مؤلفه های مدیریت دانش در کتاب‌های درسی دوره اول و دوم ابتدایی چگونه است؟

۲- میزان توجه کتاب‌های درسی دوره اول و دوم ابتدایی به مؤلفه های مدیریت دانش چگونه است؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر، توصیفی از نوع تحلیل محتواست. سرمد، بازرگان و حجازی (۱۴۰۱) تحلیل محتوا را دارای سه مرحله اصلی آماده سازی، سازمان‌دهی و بررسی پیام و پردازش داده ها می دانند. تمرکز این پژوهش بر مرحله سوم تحلیل، پردازش داده ها بود. در این پژوهش روش کار به این صورت بوده که محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی که شامل متن، تصویر و تمرین بر اساس مؤلفه های مدیریت دانش مدل پایه ساختمان (شرح در جدول ۱) تحلیل شدند. واحد ثبت «کل متن و تصاویر» کتاب‌های درسی شش پایه اول است. در این پژوهش کوشش شده با روش جدیدی که منبعت از نظریه سیستم هاست، داده ها پردازش شوند. این روش آنتروپی شانون نام دارد. در نظریه اطلاعات، آنتروپی شاخصی برای اندازه‌گیری عدم اطمینان که با یک توزیع احتمال بیان می‌شود به کار می‌رود. این نظریه که به مدل جبرانی معروف است، محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی از نظر میزان توجه به مؤلفه های مدیریت دانش بر اساس مدل پایه ساختمان، طبقه‌بندی شده است. ابتدا پیام برحسب مقوله‌ها به تناسب هر مؤلفه در قالب فراوانی شمرده شد و بر اساس داده‌های جدول فراوانی مراحل زیر انجام گرفت:

مرحله اول روش آنتروپی شانون شامل تبدیل داده‌ها به شکل به‌هنگار شده است که از رابطه زیر استفاده می‌کند:

$$P_{ij} = \frac{F_{ij}}{\sum_{i=1}^m F_{ij}} \quad (i = 1.2 \dots m; j = 1.2 \dots n)$$

M = تعداد پاسخگو = j = شماره مقوله = I = شماره پاسخگو = F = فراوانی مقوله = P = به‌هنگار شده ماتریس فراوانی

مرحله دوم بار اطلاعاتی هر مقوله را محاسبه کرده و در ستون مربوطه قرار می‌دهیم

$$E_j = -K \sum_{i=1}^m [p_{ij} L_n P_{ij}] (j = 1, 2, \dots, n)$$

به طوری که $K = \frac{1}{L_n m}$

هنجار شده ماتریس $P = (P_{12}, \dots, P_{1n}, \dots, P_{j2}, \dots, P_{jn}) = J$ لگاریتم نبری $L_n =$ شماره پاسخگو $i =$ شماره مقوله $j =$ تعداد پاسخگو $m =$

مرحله سوم: با استفاده از بار اطلاعاتی مقوله‌ها ($j=1, 2, \dots, n$) ضریب اهمیت هر یک از مقوله‌ها محاسبه می‌گردد و هر مقوله‌ای که دارای بار اطلاعاتی بیشتری است از درجه اهمیت (w_j) بیشتری برخوردار است (آذر، ۱۳۸۰).

$$W_j = \frac{E_j}{\sum_{j=1}^n E_j}$$

$j =$ شماره مقوله $n =$ تعداد مقوله‌ها $E_j =$ بار اطلاعاتی هر مقوله $W_j =$ درجه اهمیت

لازم به ذکر است، در محاسبه E_j مقادیر P_{ij} که برابر صفر باشد به دلیل بروز خطا و جواب بی‌نهایت در محاسبات ریاضی با عدد بسیار کوچک $1/0.00001$ جایگزین شده است (عظیمی، ادیب و مطلبی، ۱۳۹۶). با توجه به بردار w ، مقوله‌های حاصل از پیام نیز رتبه بندی می‌شود.

جامعه آماری این پژوهش کلیه کتاب‌های درسی دوره ابتدایی بوده، که توسط دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی منتشر شده است. پایه اول ۵ کتاب، پایه دوم ۶ کتاب، پایه سوم ۷ کتاب، پایه چهارم ۷ کتاب، پایه پنجم ۷ کتاب، پایه ششم ۹ کتاب بوده که به صورت سرشماری، همه آنها به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار اساسی تحلیل محتوا، در پژوهش حاضر، سیاهه‌وارسی تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی، محقق ساخته بوده که بر اساس مؤلفه‌های مدیریت دانش مدل پایه ساختمان (پروست و همکاران، ۱۳۸۵) ساخته شده است. این سیاهه‌وارسی محقق ساخته بر اساس نظریه مؤلفه‌های مدیریت دانش مدل پایه ساختمان پروست در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. مؤلفه‌ها همراه شاخص‌ها

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها
شناخت دانش	آنچه در محتوا بیانگر شناخت دانش است از قبیل: الگویابی کنید، انتخاب کنید، اندازه‌گیری کنید، بازدید کنید، بررسی کنید، برنامه‌ریزی کنید، پر کنید، پیدا کنید، تشخیص دهید، تصور کنید، تصویر خوانی، تعریف کنید، تعلق دارد، تفاوت و شباهت، تقسیم کنید، توجه کنید، توصیف کنید، توضیح دهید، جدا کنید، چه راهی پیشنهاد می‌کنید، حدس بزنید، خط زمان، درست و نادرست.

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها
اکتساب دانش	<p>دسته‌بندی کنید، دقت کنید، سفرنامه‌ها، شرح دهید، شناسایی کنید، طبقه‌بندی کنید، مرتب کنید، مزایا و معایب، مشاهده کنید، مشخص کنید، معرفی کنید، مقایسه کنید، نام هر یک را بنویسید، نشان دهید، نظرخواهی کنید، نقشه، نقشه خوانی، نمودار، وصل کنید.</p> <p>آنچه در محتوا بیانگر شناخت دانش است از قبیل: آدرس سایت، ارجاع، اطلاعات جمع‌آوری کنید، پرسید، بخواهید بیان کند، بگرد و پیدا کن، پرس‌وجو کنید، تحقیق کنید، جست‌وجو کنید، حکایت را خلاصه کنید، خلاصه داستان را بخوانید، داستان را خلاصه کنید، داستان شهر را بنویس، سؤال کنید، شعر را به صورت داستان بنویس، عکس و اطلاعاتی تهیه کنید، کاربرگ‌ها، گزارشی تهیه کنید، مراجعه کنید، مصاحبه کنید، نمایش، واژه‌سازی، یادداشت کنید.</p> <p>آنچه در محتوا بیانگر شناخت دانش است از قبیل: ادامه داستان را به دلخواه بنویس، ارتباط دارند، ایستگاه خلاقیت، ایستگاه فکر، چیز جدید بساز، بخوان و ببینیش، برای هر تصویر به جمله بنویس، به زبان ساده بنویس، ببینیشیم، تأمل کنید، تجربه کنید، تدبیر کنیم، چند سطر بنویس، خلاق باش، داستان بگو، داستان تصاویر را بگویند، تجربه و نتایجی به دست آورده‌اید، در جدول بنویسید، درباره آن بنویس، رسم کنید، طراحی کنید، طراحی و اجرا کنید، فکر کنید، قالب بسازید، کاوشگری، گسترش دهید، مدلی بسازید، موضوع تصویر چیست، نام مناسب برای شعر بگویند و نگارش.</p>
توسعه دانش	<p>آنچه در محتوا بیانگر شناخت دانش است از قبیل: اجرای نمایش، ارائه دهید، با معلم خود صحبت کنید، با هم بخوانیم، بازگو کنید، بازی، با هم بخوانیم، بحث کنید، بحث گروهی، به دوستان بگو، به کلاس نشان دهید، به نمایش بگذارید، بیان کنید، تصاویر (فعالیت گروهی)، تعریف کنید، توضیح دهید، خاطره‌گویی، دانش زبانی، در کلاس صحبت کنید، شعرخوانی و صندلی صمیمیت، فعالیت گروهی، فعالیت در خانه، قصه‌گویی و صندلی صمیمیت، گردش دسته‌جمعی در مدرسه، گزارش دهید، گزارش مشاهدات، گفت‌وگو کنید، گفت‌وگو با خدا، مشورت، مطرح کنید، معرفی کنید، نتیجه را در کلاس بخوانید، نشان دهید، نمایشگاه بر پا کنید و هم فکری کنید.</p>
توزیع دانش	<p>آنچه در محتوا بیانگر شناخت دانش است از قبیل: اجرا کنید، استفاده کنید، آماده کنید، آموزش می‌دهند، انجام دهید، اندازه‌گیری کنید، با ابزار کار کن، بازسازی کنید، برنامه‌ریزی کنید، بسازید، بکشید، به کار ببندید، به نمایش بگذارید، بیان کنید، پاسخ دهید، پر کنید، پیشنهاد کنید، تشخیص دهیم، تصمیم‌گیری کنند، تعریف کنید، تکرار کنید، تکمیل کنید، تمرین کنید، ثبت کنید، درست کنید، رسم کنید، کار عملی، کار دستی بساز، کامل کنید، نقاشی کنید، نمایش، نمایش بی‌کلام، نمایش دهید، نمایشگاه تشکیل دهید و یادداشت کنید.</p>
استفاده دانش	<p>آنچه در محتوا بیانگر شناخت دانش است از قبیل: ارزیابی گزارش پژوهش، پیش‌بیاید، پیش‌بینی کنید، تصور کنید، خلاصه گزارش، خودارزیابی و خودارزیابی کنیم.</p>
حفظ دانش	

برای بررسی روایی محتوایی و صوری، سیاهه واری در اختیار پنج تن از استادان علوم تربیتی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی با گرایش مدیریت دانش قرار گرفت و پس از دریافت نظرات آنان، تجدیدنظر و تغییراتی به عمل آمد و نسخه نهایی آماده شد. همچنین برای تعیین پایایی ابزار پژوهش از تکنیک اجرای مجدد استفاده شد (دلاور، ۱۳۹۳، ص ۱۳۷). بدین صورت که نسخه نهایی تهیه شده همزمان و جداگانه در اختیار متخصص دیگری نیز قرار داده شد که چند واحد درسی را تحلیل کند. ضریب همبستگی داده های حاصل از تحلیل پژوهشگر و متخصص محتوا پس از محاسبه با نرم افزار SPSS برابر ۹۵ صدم به دست آمد.

یافته ها

نتایج بررسی وضعیت جمعیت شناختی جامعه پژوهشی نشان داد محل ارائه ۳۶۶۹ مفهوم مؤلفه های مدیریت دانش در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی، ۲۸۳۰ مورد معادل (۷۷/۴ درصد) در تمرین‌ها، ۳۲۷ مورد (معادل ۹ درصد) در متن و ۳۵۰ مورد معادل (۹/۶ درصد) در تصاویر و پانویس ۱۴۷ مورد معادل (۴ درصد) بودند.

در پاسخ به سؤال توزیع فراوانی مؤلفه های مدیریت دانش در کتاب‌های درسی شش پایه دوره ابتدایی چگونه است؟ در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. نتایج تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی به تک تک مؤلفه‌ها به تفکیک پایه‌ها

مؤلفه پایه	شناخت دانش	اکتساب دانش	توسعه دانش	توزیع دانش	استفاده دانش	حفظ دانش	مجموع فراوانی	مجموع درصد
اول	۱۴۳	۳۹	۶۱	۱۲۳	۴۲	۱	۴۰۹	۱۱/۱۴
دوم	۱۳۸	۶۵	۱۰۵	۱۵۰	۴۵	۶	۵۰۹	۱۳/۹
سوم	۱۷۰	۱۰۵	۱۰۷	۱۴۲	۵۳	۷	۵۸۴	۱۵/۹۱
چهارم	۲۱۶	۱۰۵	۸۲	۱۲۰	۹۸	۱۷	۶۳۸	۱۷/۳۹
پنجم	۲۱۵	۱۰۲	۷۹	۱۲۳	۷۹	۴	۶۰۲	۱۶/۴۰
ششم	۲۵۳	۱۵۹	۱۰۱	۲۴۹	۱۴۸	۱۷	۹۲۷	۲۵/۲۶
جمع پایه	۱۱۳۵	۵۷۵	۵۳۵	۹۰۷	۴۶۵	۵۲	۳۶۶۹	۱۰۰

بر طبق جدول ۲. پایه اول کمترین فراوانی و پایه ششم بیشترین فراوانی انعکاس مفاهیم مؤلفه های مدیریت دانش در کتاب‌های درسی دارد. از سوی دیگر، در مجموع مؤلفه‌ها، بیشترین توجه به در کتاب درسی علوم تجربی با ۱۰۰۹ مورد بوده و کمترین توجه در کتاب درسی کار و فناوری با ۱۰۲ مورد بوده

تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی از نظر میزان توجه به مفاهیم مدیریت دانش | ۱۱۳

است. از بین مؤلفه‌های مدیریت دانش، مفهوم شناخت دانش بیشترین و حفظ دانش کمترین انعکاس را در کتاب‌های درسی داشته‌اند. در ادامه نتایج تحلیل شانون ارائه می‌شود. ابتدا داده‌های به‌هنجار شده در جدول‌های ۳ و ۴ ارائه می‌گردد.

جدول ۳. داده‌های به‌هنجار شده با توجه به مؤلفه‌ها بر حسب پایه در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی

بی مقیاس خطی	+	+	+	+	+	+
	حفظ دانش	استفاده دانش	توزیع دانش	توسعه دانش	اکتساب دانش	شناخت دانش
پایه اول	۰/۰۹۲	۰/۰۹۰۳	۰/۱۳۵۶	۰/۱۱۴۰	۰/۰۶۷۸	۰/۱۲۶۰
پایه دوم	۰/۱۱۵۴	۰/۰۹۶۸	۰/۱۶۵۴	۰/۱۹۶۳	۰/۱۱۳۰	۰/۱۲۱۶
پایه سوم	۰/۱۳۴۶	۰/۱۱۴۰	۰/۱۵۶۶	۰/۲۰۰۰	۰/۱۸۲۶	۰/۱۴۹۸
پایه چهارم	۰/۳۲۶۹	۰/۲۱۰۸	۰/۱۳۲۳	۰/۱۵۳۳	۰/۱۸۲۶	۰/۱۹۰۳
پایه پنجم	۰/۰۷۶۹	۰/۱۶۹۹	۰/۱۳۵۶	۰/۱۴۷۷	۰/۱۷۷۴	۰/۱۸۹۴
پایه ششم	۰/۳۲۶۹	۰/۳۱۸۳	۰/۲۷۴۵	۰/۱۸۸۸	۰/۲۷۶۵	۰/۲۲۲۹

در جدول ۳ داده‌های به‌هنجار شده با توجه به مؤلفه‌ها بر حسب پایه‌ها در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی آمده است.

جدول ۴. داده‌های به‌هنجار شده با توجه به مؤلفه‌ها بر حسب کتاب‌ها

بی مقیاس خطی	+	+	+	+	+	+
	حفظ دانش	استفاده دانش	توزیع دانش	توسعه دانش	اکتساب دانش	شناخت دانش
آموزش قرآن	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱۷۲	۰/۰۹۴۸	۰/۰۳۳۶	۰/۱۷۹۱	۰/۱۴۶۳
هدیه‌های آسمانی	۰/۰۱۹۲	۰/۰۶۸۸	۰/۱۵۳۳	۰/۳۵۷۰	۰/۰۹۳۹	۰/۱۴۷۱
مطالعات اجتماعی	۰/۰۷۶۹	۰/۱۵۲۷	۰/۱۱۴۷	۰/۰۴۴۹	۰/۲۳۳۰	۰/۱۰۲۲
تفکر و پژوهش	۰/۲۳۰۸	۰/۰۹۴۶	۰/۰۵۰۷	۰/۰۰۷۵	۰/۰۱۰۴	۰/۰۲۲۰
کار و فناوری	۰/۰۱۹۲	۰/۰۷۵۳	۰/۰۳۵۳	۰/۰۰۵۶	۰/۰۳۱۳	۰/۰۱۱۵
علوم تجربی	۰/۵۵۷۷	۰/۴۲۱۵	۰/۳۸۸۱	۰/۲۳۱۸	۰/۲۶۲۶	۰/۱۳۷۴
ریاضی	۰/۰۱۹۲	۰/۰۹۴۶	۰/۰۵۰۷	۰/۰۵۷۹	۰/۰۱۰۴	۰/۱۹۸۲
فارسی	۰/۰۰۰۱	۰/۱۲۴۷	۰/۱۰۱۴	۰/۰۷۱۰	۰/۱۲۵۲	۰/۱۴۴۵
نگارش فارسی	۰/۰۷۶۹	۰/۰۰۸۶	۰/۰۱۲۱	۰/۱۹۰۷	۰/۰۴۳۵	۰/۰۹۰۷

در جداول ۳ و ۴ داده‌های به‌هنجار شده با توجه به مؤلفه‌ها بر حسب کتاب‌های درسی در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی آمده است.

جدول ۵. نتایج به‌هنجار شده داده‌های به‌هنجار شده با توجه به کتاب‌ها بر حسب مؤلفه‌ها

نوع مقیاس خطی	+								
	آموزش قرآن	هدیه‌های آسمانی	مطالعات اجتماعی	فکر و پژوهش	کاروفناوری	علوم تجربی	ریاضی	فارسی	نگارش فارسی
شناخت دانش	۰/۴۳۵۷	۰/۲۸۶۰	۰/۲۵۶۱	۰/۱۸۲۵	۰/۱۲۷۵	۰/۱۵۴۸	۰/۶۷۹۸	۰/۳۸۶۸	۰/۴۱۳۷
اکتساب دانش	۰/۲۷۰۳	۰/۰۹۲۵	۰/۲۹۵۸	۰/۰۴۳۸	۰/۱۷۶۵	۰/۱۴۹۸	۰/۰۳۶۳	۰/۱۶۹۸	۰/۱۰۰۴
توسعه دانش	۰/۰۴۷۲	۰/۳۲۷۱	۰/۰۵۳۰	۰/۰۲۹۲	۰/۰۲۹۴	۰/۱۲۳۰	۰/۰۹۳۷	۰/۰۸۹۶	۰/۴۰۹۶
توزیع دانش	۰/۲۲۵۷	۰/۲۳۸۰	۰/۲۲۹۶	۰/۳۳۵۸	۰/۳۱۳۷	۰/۳۴۹۲	۰/۱۳۶۰	۰/۲۱۷۰	۰/۰۴۴۲
استفاده دانش	۰/۰۲۱۰	۰/۰۵۴۸	۰/۱۵۶۷	۰/۳۲۱۲	۰/۳۴۳۱	۰/۱۹۴۴	۰/۰۵۱۴	۰/۱۳۶۸	۰/۰۱۶۱
حفظ دانش	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۱۷	۰/۰۰۸۸	۰/۰۸۷۶	۰/۰۰۹۸	۰/۰۲۸۸	۰/۰۰۳۰	۰/۰۰۰۱	۰/۰۱۶۱

در جدول ۵ داده‌های به‌هنجار شده با توجه به کتاب‌های درسی بر حسب مؤلفه‌ها در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی آمده است.

پس از نرمال‌سازی داده‌ها با استفاده از فرمول مرحله دوم روش شانون مقدار بار اطلاعاتی (عدم اطمینان) هر یک از مؤلفه‌ها به دست می‌آید، که در جدول ۶ آورده شده است. در مرحله بعدی ضریب اهمیت مؤلفه‌ها با استفاده از فرمول مرحله سوم روش آنتروپی شانون به دست آمده آن هم در جدول ۶ آمده و مؤلفه‌ای که دارای بار اطلاعاتی بیشتری باشد از درجه اهمیت (Wj) بیشتری برخوردار است.

جدول ۶. مقدار بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت مؤلفه‌ها بر حسب پایه در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی

مؤلفه‌ها	شناخت دانش	اکتساب دانش	توسعه دانش	توزیع دانش	استفاده دانش	حفظ دانش
Ej مقدار بار اطلاعاتی	۱/۲۷۵۱-	۱/۲۲۸۴-	۱/۳۲۵۸-	۱/۳۳۵۳-	۱/۱۷۳۱-	۰/۹۵۳۹-

مؤلفه‌ها	شناخت دانش	اکتساب دانش	توسعه دانش	توزیع دانش	استفاده دانش	حفظ دانش
ضریب اهمیت	۰/۱۷۱۲	۰/۱۶۷۷	۰/۱۷۵۰	۰/۱۷۵۷	۰/۱۶۳۵	۰/۱۴۷۰
اولویت	۳	۴	۲	۱	۵	۶

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که بیشترین مقدار بار اطلاعاتی (عدم اطمینان) از مؤلفه‌ها مربوط به مؤلفه توزیع دانش و کمترین مقدار بار اطلاعاتی (عدم اطمینان) مربوط به مؤلفه حفظ دانش بوده است. بیشترین ضریب اهمیت از مؤلفه‌ها مربوط به مؤلفه توزیع دانش و کمترین مقدار مربوط به مؤلفه حفظ دانش بوده است.

جدول ۷. مقدار بار اطلاعاتی و ضریب اهمیت پایه‌ها برحسب کتاب‌ها

کتاب‌ها	آموزش قرآن	هدیه‌های آسمانی	مطالعات اجتماعی	تفکر و پژوهش	کار و فناوری	علوم تجربی	ریاضی	فارسی	نگارش فارسی
مقدار بار Wj	۰/۷۵۴۳-	۰/۹۲۳۰-	۱/۰۰۸۵-	۰/۹۲۴۲-	۰/۸۸۱۸-	۱/۰۴۶۴-	۰/۶۲۳۱-	۰/۹۷۲۷-	۱/۰۱۷۳-
ضریب	۰/۱۰۲۳	۰/۱۱۲۱	۰/۱۱۷۱	۰/۱۱۲۲	۰/۱۰۹۷	۰/۱۱۹۳	۰/۰۹۴۶	۰/۱۱۵۰	۰/۱۱۷۶
اولویت	۸	۶	۳	۵	۷	۱	۹	۴	۲

نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد که بیشترین مقدار بار اطلاعاتی (عدم اطمینان) از کتاب‌های درسی مربوط به کتاب درسی علوم تجربی و کمترین مقدار بار اطلاعاتی (عدم اطمینان) مربوط به کتاب درسی ریاضی بوده است. بیشترین ضریب اهمیت از کتاب‌های درسی مربوط به کتاب درسی علوم تجربی و کمترین مقدار مربوط به کتاب درسی ریاضی بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

در دنیای امروز، مدیریت دانش به‌عنوان کلیدی برای توسعه پایدار، نقشی محوری در نظام آموزشی ایفا می‌کند. آموزش و پرورش به‌عنوان مبدأ توسعه کلان کشور، وظیفه‌ای خطیر در پرورش نسلی آگاه و دانا از طریق ترویج فرهنگ مدیریت دانش بر عهده دارد. مدارس به‌عنوان تنها مؤسسه اجتماعی فراگیر که در دسترس اغلب کودکان و نوجوانان قرار دارد، بستری مناسب برای آموزش مفاهیم مدیریت دانش به نسل

آینده فراهم می‌کنند. از این رو، برنامه‌های درسی باید به‌عنوان راهبردی اساسی در جهت ترویج این مفاهیم، مورد بازنگری و به‌روزرسانی قرار گیرند. این پژوهش با هدف بررسی میزان توجه به مفاهیم مدیریت دانش در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی انجام شد. ۴۱ کتاب درسی این دوره به‌عنوان جامعه آماری مورد مطالعه قرار گرفتند. واحد تحلیل، صفحات کتاب‌ها (شامل متن، تمرین، تصویر و پانویس) بود. مفاهیم استخراج شده از این واحدها، بر اساس مؤلفه‌های مدیریت دانش دسته‌بندی و سپس با استفاده از روش آنتروپی شانون تحلیل و اولویت‌بندی شدند.

با توجه به این‌که مفاهیم مدیریت دانش از نظر اهمیت، به‌طور تدریجی از پایه اول تا ششم افزایش یافته‌اند، این روند کاملاً طبیعی به نظر می‌رسد. با رشد فکری کودکان و ارتقای سطح تحصیلات، هر سال توجه بیشتری به این مفاهیم معطوف شده است و نویسندگان نیز فرصت‌های بیشتری را فراهم کرده‌اند. با این حال، برخی از مفاهیم بیش از حد انتظار و برخی دیگر کمتر از حد انتظار مورد توجه قرار گرفته‌اند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که به مفاهیمی مانند حفظ دانش و استفاده از دانش بیشتر توجه شود. طراحی بسته‌ها و نرم‌افزارهای مرتبط با مؤلفه‌های حفظ و استفاده از دانش می‌تواند به‌عنوان مکملی برای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی مورد استفاده قرار گیرد.

مؤلفه شناخت دانش در میان مؤلفه‌های مدیریت دانش، بالاترین رتبه فراوانی را داراست و از نظر اهمیت، در جایگاه سوم قرار گرفته است. با تغییرات جزئی در ضریب اهمیت، این مؤلفه از پایه اول تا ششم به‌طور تدریجی افزایش یافته و این روند کاملاً طبیعی به نظر می‌رسد. با توجه به رشد فکری کودکان و ارتقاء سطح تحصیلات، هر سال توجه بیشتری به مؤلفه شناخت دانش معطوف شده است و نویسندگان نیز فرصت‌های بیشتری را فراهم کرده‌اند. این مؤلفه یکی از اصلی‌ترین و مهم‌ترین جنبه‌های مدیریت دانش است که باید در پایه‌های اول، دوم و سوم به آن توجه بیشتری شود. آموزش شناخت دانش باید با استفاده از روش‌های نوین آموزشی و تدریس دروس عملی و مهارتی در راستای شناسایی مدیریت دانش مطرح‌نظر قرار گیرد.

مؤلفه اکتساب دانش در میان مؤلفه‌های مدیریت دانش رتبه سوم فراوانی را به خود اختصاص داده است و ضریب اهمیت آن جایگاه چهارم را دارد. با مقدار کمی تغییر ضریب اهمیت آن از پایه اول تا ششم رشد صعودی را در پی داشته و کاملاً طبیعی به نظر می‌رسد که با توجه به رشد فکری کودک و بالا رفتن پایه تحصیلی، هر سال به مؤلفه اکتساب دانش توجه بیشتری شده است. پیشنهاد می‌شود به تناسب پراکندگی مقوله‌های مربوط به اکتساب دانش در پایه‌های اول و دوم بیشتر توجه شود. شورای عالی آموزش و پرورش

نیز با تدوین اهداف و استراتژی مؤلفه اکتساب دانش را در تمام عناصر و مؤلفه‌های کتاب‌های درسی لحاظ نماید.

مؤلفه توسعه دانش در میان مؤلفه‌های مدیریت دانش رتبه چهارم فراوانی را به خود اختصاص داده است و با توجه به ضریب اهمیت آن جایگاه دوم را دارد. اما با تغییر ضریب اهمیت آن از پایه اول تا ششم رشد نزولی و متفاوت داشته است. به نویسندگان و مؤلفان کتاب‌های درسی نظام آموزشی توصیه می‌شود با آگاهی از مبانی نظری و عملی آموزش محتوا، کتاب‌ها را بر اساس مؤلفه توسعه دانش، انتخاب و سازمان‌دهی کنند و هنگام تألیف، تدوین یا اصلاح کتاب‌های درسی، از نظر صاحب‌نظران آشنا با مفاهیم مدیریت دانش استفاده شود. کتاب‌های مورد بررسی، همچنان عرصه توجه بیشتر به این مبحث مهم (مؤلفه توسعه دانش) را در خود دارند. در این راستا باید اذعان نمود که برای ایجاد تغییر لازم است از طرف صاحب‌نظران و نویسندگان بزرگ در محتوای کتاب‌ها به شیوه‌های مستقیم و غیرمستقیم، اصلاحاتی صورت پذیرد.

مؤلفه توزیع دانش در میان مؤلفه‌های مدیریت دانش رتبه دوم فراوانی را به خود اختصاص داده و ضریب اهمیت آن، جایگاه اول را دارد. با مقدار زیادی تغییر ضریب اهمیت آن از پایه اول تا ششم رشد متفاوت را در پی داشته و باید به این مؤلفه در پایه‌های اول، دوم، سوم، چهارم، پنجم توجه بیشتری شود چرا که بیشترین توجه به پایه ششم صورت گرفته است. با توجه به بهترین جایگاه و رتبه فراوانی تناسب مقوله‌ها، توزیع دانش در پایه‌ها رعایت نشده است. دفتر تألیف کتاب‌های درسی تناسب مقوله‌های توزیع دانش را در کلیه پایه‌ها به صورت متوازن مورد توجه قرار دهد. یکی از شاخص‌های جلب توجه در مؤلفه توزیع دانش اصطلاح دانش زبانی بود که دیدگاهی جدید را برای دانش‌آموزان نسبت به مدیریت دانش مورد جلب توجه قرار می‌دهد. چرا که به کارگیری این اصطلاحات خود روزه‌ای جدید را برای کسب دانش بیشتر در این عرصه برای دانش‌آموزان ایجاد می‌کند.

مؤلفه استفاده از دانش در میان مؤلفه‌های مدیریت دانش، رتبه پنجم از نظر فراوانی و همچنین ضریب اهمیت آن نیز در جایگاه پنجم قرار دارد. این مؤلفه از پایه اول تا ششم با تغییرات قابل توجهی در ضریب اهمیت خود، به‌طور تدریجی رشد کرده و هر سال توجه بیشتری به آن معطوف شده است. نویسندگان نیز فرصت‌های بیشتری را برای این مؤلفه فراهم کرده‌اند و لازم است در پایه‌های اول، دوم و سوم به آن توجه بیشتری شود، چرا که بیشترین تمرکز بر روی این مؤلفه در پایه‌های چهارم، پنجم و ششم صورت گرفته است. برگزاری فراخوان‌ها و همایش‌های علمی در سطح ملی و منطقه‌ای می‌تواند به معرفی بهتر مدیریت دانش و استفاده از دانش موجود در کتاب‌های درسی کمک کند و فرهنگ مدیریت دانش را در مدارس

تقویت نماید. با این حال، توجه به مؤلفه استفاده از دانش کمتر از حد انتظار بوده است و توصیه می‌شود که این موضوع در تمامی پایه‌ها مورد توجه قرار گیرد. دست‌اندرکاران آموزش و پرورش می‌توانند از طریق آموزش‌های ضمن خدمت، اهمیت پرداختن به مفاهیم مرتبط با استفاده از دانش را برای دبیران و سایر عوامل مدرسه توضیح دهند تا این مباحث به یک برنامه درسی پنهان تبدیل نشود و در حوزه کتاب‌های درسی دوره ابتدایی مغفول نماند.

مؤلفه حفظ دانش در میان مؤلفه‌های مدیریت دانش رتبه ششم فراوانی را به خود اختصاص داده است و ضریب اهمیت آن جایگاه ششم را دارد. با مقدار زیادی تغییر ضریب اهمیت آن از پایه اول تا ششم رشد متفاوت را در پی داشته و لازم است به این مؤلفه در پایه‌های اول، دوم و پنجم توجه بیشتری شود؛ چرا که بیشترین توجه به پایه‌های چهارم و ششم صورت گرفته است. اما نسبت به مؤلفه‌های دیگر کمتر از حد انتظار به این مؤلفه توجه شده است. شایسته است شورای عالی آموزش و پرورش در طراحی و تدوین محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی، مؤلفه حفظ دانش را به‌عنوان حلقه‌ای مفقوده بیش‌تر از پیش مورد توجه قرار دهد. توصیه می‌شود به مؤلفه حفظ دانش در کلیه پایه‌ها توجه شود. در ادامه پیشنهادهای کاربردی ارائه می‌گردد:

- آموزش و پرورش باید با بهره‌گیری از سبک‌ها و روش‌های جدید آموزشی، تدریس دروس عملی و مهارتی را در راستای شناخت و مدیریت دانش مورد توجه قرار دهد.
- شورای عالی آموزش و پرورش باید اهداف و استراتژی‌های مرتبط با پراکندگی و تناسب مقوله‌های اکتساب دانش را در تمامی عناصر و مؤلفه‌های کتاب‌های درسی لحاظ کند.
- نویسندگان و مؤلفان کتاب‌های درسی باید با آگاهی از مبانی نظری و عملی آموزش، محتوای کتاب‌ها را بر اساس مؤلفه‌های توسعه دانش انتخاب و سازمان‌دهی کنند و در فرآیند تألیف، تدوین یا اصلاح کتاب‌های درسی از نظر صاحب‌نظران آشنا با مفاهیم مدیریت دانش بهره ببرند.
- دست‌اندرکاران آموزش و پرورش می‌توانند از طریق آموزش‌های ضمن خدمت، اهمیت پرداختن به مفاهیم مرتبط با استفاده از دانش را برای دبیران و سایر عوامل مدرسه توضیح دهند تا این مباحث به برنامه درسی پنهان تبدیل نشود.
- شورای عالی آموزش و پرورش باید در طراحی و تدوین محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی، مؤلفه‌های حفظ و استفاده دانش را به‌عنوان حلقه‌های مفقوده بیش‌تر از پیش مورد توجه قرار دهد.

تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی از نظر میزان توجه به مفاهیم مدیریت دانش | ۱۱۹

- به مفاهیمی نظیر حفظ و استفاده دانش توجه بیشتری شود و بسته‌ها و نرم‌افزارهای مرتبط با این مؤلفه‌ها به‌عنوان مکمل کتاب‌های درسی دوره ابتدایی طراحی و استفاده گردد.
- تناسب پراکندگی مقوله‌های مرتبط با مفاهیم مدیریت دانش در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی به گونه‌ای باشد که ارتباط محتوایی مناسبی بین مطالب دروس یکسان در پایه‌های مختلف ایجاد گردد.

فهرست منابع

- آذر، عادل. (۱۳۸۰). بسط و توسعه روش آنتروپی شانون برای پردازش داده‌ها در تحلیل محتوی. علوم انسانی دانشگاه الزهرا (س)، ۱۱(۳۷-۳۸)، ۱-۱۸.
- عباسی، رضا؛ افشارنیا، معصومه؛ عباسی، مصطفی. (۱۳۹۴). بررسی کاربردهای مدیریت دانش در مدارس و مراکز آموزشی و الگوی آن. چهارمین کنفرانس ملی و دومین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت، شرکت خدمات برتر، تهران.
- عابدی، احمد؛ عریضی سامانی، سیدحمیدرضا. (۱۳۸۲). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی بر حسب سازه انگیزه پیشرفت. نوآوری‌های آموزشی، ۵(۵)، ۲۹-۵۴.
- عسگری، اکرم. (۱۳۹۲). محتوای کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی بر اساس سازه خودباوری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا (س).
- جعفری‌هرندی، رضا. (۱۳۹۱). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی به لحاظ میزان توجه به مباحث مهدویت. مشرق موعود، ۶(۲۴)، ۱۰۷-۱۳۲.
- ربیعی، مهدی؛ محبی‌امین، سکنیه. (۱۳۸۸). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی بر حسب سازه الگوی مصرف (با تأکید بر آیات و روایات). زنان و خانواده، ۵(۱۶)، ۱۱۳-۱۴۲.
- رحیمی، حمید؛ نجفی، محمد. (۱۳۸۶). مدیریت دانش در سازمان‌های آموزشی. تهران: جاودانه، جنگل.
- صالحی‌عمران، ابراهیم؛ هاشمی، سهیلا؛ ایران‌نژاد، منصوره. (۱۳۹۱). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره آموزش ابتدایی بر اساس مؤلفه‌های شادکامی. نوآوری‌های آموزشی، ۴(۴۴)، ۱۴۱-۱۶۴.
- صالحی‌عمران، ابراهیم؛ عابدینی‌بلترک، میمنت؛ منصور، سیروس. (۱۳۹۱). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره آموزش ابتدایی بر مبنای مؤلفه‌های امنیت اجتماعی. پژوهش‌های انتظام اجتماعی، ۴(۳)، ۴۱-۶۳.
- صالحی‌عمران، ابراهیم؛ عابدینی‌بلترک، میمنت؛ مهرعلی‌تبارفیروزجایی، قنبر. (۱۳۹۷). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی بر اساس میزان توجه به مؤلفه‌های انرژی نو. تعلیم و تربیت، ۱۳۳(۱)، ۷۵-۹۴.
- کوکبی، مرتضی؛ مجاور، آیدا؛ حیدری، غلامرضا؛ شکاری، محمدرضا. (۱۳۹۴). جستاری بر تعاریف، رویکردها و پیشینه‌ی مدیریت اطلاعات شخصی. علوم و فنون مدیریت اطلاعات، ۱(۱)، ۵-۴۸.
- یاری‌قلی، بهبود؛ حسینی، سید احمد؛ صیادی، صادق. (۱۳۹۷). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی از منظر توجه به دیگری. راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۲۲(۲)، ۱۲۹-۱۴۴.
- پروست، گیلبرت؛ روب، استفان؛ رومهاردت، کای. (۱۳۸۵). مدیریت دانش. ترجمه‌ی علی حسینی خواه. تهران: انتشارات یسطرون.
- دلاور، علی. (۱۳۹۳). مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی. تهران: انتشارات رشد.
- قلیچ‌لی، بهروز. (۱۳۸۹). مدیریت دانش، فرایند خلق، تسهیم و کاربرد سرمایه فکری در کسب و کارها. تهران: سمت.
- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس؛ حجازی، الهه. (۱۴۰۲). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: آگاه.

- Azar, A. (2001). The Extension and development of Shannon's entropy method for data processing in content analysis. *Human Sciences of Al-Zahra University*, 11(37-38), 1-18. [In Persian]
- Abbasi, R., Afsharnia, M., & Abbasi, M. (2014). Examining the applications of knowledge management in schools and educational centers and its model. 4th National Conference and The Second International Accounting and Management Conference, Khadamate Bartar Company, Tehran. [In Persian]
- Abedi, A., & Arizi Samani, S. H. (2003). Analysis of the content of elementary course textbooks according to the structure of motivation to progress. *Educational Innovations*, (5), 29-54. [In Persian]
- Askari, A. (2012). The content of Persian books for elementary school based on the structure of self-confidence [Master's thesis, Al-Zahra University]. [In Persian]
- Jafari Harandi, R. (2011). Analysis of the content of elementary course textbooks in terms of the amount of attention paid to the topics of Mahdaviyyat. *Mashreq-e Mouood*, 6 (24), 107-132. [In Persian]
- Rabiei, M., Mohebbi Amin, S. (2009). Content analysis of elementary course textbooks according to the structure of the consumption pattern (with emphasis on verses and narrations). *The Women and Families Cultural-Educational Journal*, 5(16), 113-142. [In Persian]
- Rahimi, H., & Najafi, M. (2007). *Knowledge management in educational organizations*. Javadane, Jungle. [In Persian]
- Salehi Omran, E., Hashemi, S., & Irannejad, M. (2011). Content analysis of primary education textbooks based on the components of happiness. *Educational Innovations*, (44), 141-164. [In Persian]
- Salehi Omran, E., Abedini Baltork, M., & Mansouri, S. (2011). Content analysis of primary education textbooks based on social security components. *Social Order Research Quarterly*, 4 (3), 41-63. [In Persian]
- Salehi Omran, E., Abedini Baltork, M., & Mehr Ali Tabar Firouzjaei, Q. (2017). Content analysis of elementary course textbooks based on the amount of attention to new energy components. *Education*, (133), 75-94. [In Persian]
- Koukabi, M., Mojaver, I., Heidari, G., & Shekari, M. (2014). A survey on definitions, approaches and background of personal information management. *Information Management Sciences and Techniques*, (1), 5-48. [In Persian]
- Yari Qoli, B., Hosseini, S. A., & Sayadi, S. (2017). Content analysis of elementary course textbooks from the perspective of attention to the others. *Socio-cultural strategy*, (22), 129-144. [In Persian]
- Provost, G., Robb, S; Romhardt, Kai. (2006). Knowledge management. Translated by Ali Hosseinikhah. Yasteroon. [In Persian]
- Delavar, A. (2013). Theoretical and practical foundations of research in humanities and social sciences. Roshd Publications. [In Persian]
- Qlichli, B. (2010). Knowledge management, creation process, sharing and application of intellectual capital in businesses. Samt. [In Persian]
- Sarmad, V., Bazargan, A., & Hejazi, E. (2023). *Research methods in behavioral sciences*. Aghaz. [In Persian]
- Frاند, J. & Hixon, C. (1999). Personal Knowledge Management. What? Why? When? Where? How?.